

**ФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПОЛОНІСТА –
ПРОБЛЕМА ДОБОРУ ТЕМАТИКИ І НАВЧАЛЬНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

У статті розкриваються особливості формування перекладацької компетенції полоніста в різних сферах людської діяльності: в бізнесі, рекламі, у процесі спілкування телефоном через комп'ютер тощо.

Спеціальна складова ПК передбачає знання предмета висловлювання та володіння термінологією обраної предметної галузі. Це означає, що перекладач повинен засвоїти не лише, скажімо, лінгвістичну чи комп'ютерну термінологію, а й розуміти, як функціонує мова чи комп'ютер, інакше застосування цієї термінології є обмеженим, нараженим на некоректність. Найбільш ефективним видається нам одночасне, паралельне опанування студентами проблематикою галузі (в обсязі, необхідному для роботи) та термінологією в обох мовах. Це завдання стратегічне, тактичні завдання полягають у практичних тренуваннях спеціального перекладу на базі знань і термінології відповідної предметної галузі.

Специфіка підготовки філологів-полоністів визначає тематику спеціального перекладу, яка суттєво відрізняється від потреб підготовки мовних посередників з найпоширеніших у світі спеціальностей – економічного, правничого та технічного перекладу. Ґрунтовні філологічні знання і володіння термінологією філологічних та суміжних дисциплін є базою для підготовки професійних перекладачів у цій галузі, водночас, певні лакуни у таких знаннях дозволяє заповнити саме переклад - за умови, що викладач подбає про добір відповідних текстів і навчальних завдань. Не варто забувати також, що переклад є невід'ємною складовою навчання іноземної мови, а перекладацька компетенція є необхідним елементом компетенції не лише філологічної, а й міжнародника, журналіста, історика, соціолога, військового тощо. Кафедра полоністики КНУ імені Тараса Шевченка забезпечує викладання польської мови як мови професійного спілкування за усіма згаданими вище спеціальностями, ось чому майбутні її випускники повинні отримати певне уявлення про спеціальні тексти у рамках вищезгаданих предметних галузей.

Особливої ваги набула сьогодні сфера міжнародних ділових відносин. Ця спеціалізація передбачає вміння письмово перекладати угоди, статuti акціонерних товариств, ділове листування (різноманітні запити, замовлення, рекламації тощо), проекти, патенти і техніко-

економічні обґрунтування, бізнес-плани, усно перекладати переговори та інші розмови (телефонні), брати участь у прийомі, супроводженні і від'їзді гостей, що вимагає від перекладача знання так званої комерційної термінології (своєрідної суміші економічних та правничих термінів і понять) та норм етикету. Сучасний перекладач уміє скласти CV, подання, лист-запит і подяку, запрошення, тобто оперувати текстами з так званою "жорсткою" структурою, тому, на нашу думку, уміння перекладу етикетних і ділових паперів повинні становити фундамент підготовки перекладача і мовного посередника у межах усіх спеціалізацій.

У розпорядженні викладача польської мови і перекладу є декілька навчально-методичних позицій, на які можна спиратися на цьому етапі роботи з іншомовною лексикою. Зокрема, підручник польської мови для іноземців Магдалени Шельц-Майс та Павла Длугоша "*O ekonomii po polsku*" призначено для тих студентів, які досягли вже основного (середнього) рівня володіння польською мовою і планують працювати за фахом або продовжити у Польщі навчання на економічних факультетах ВНЗ. Він містить не лише адаптовані тексти, а й необхідні тренувальні вправи, які відповідають потребам навчання спеціального перекладу.

Автори добирали матеріал для підручника на підставі аналізу виданих у Польщі підручників з економічних дисциплін (для шкіл середньої ланки з економічною спеціалізацією), критерієм добору стала присутність тем у переважній більшості джерел. Матеріал було скорочено і адаптовано до потреб навчання іноземців, з цією ж метою додано граматичні коментарі і вправи, зокрема, на такі теми (16 тем, послідовність збережено): дієприкметник і дієприслівник, пасивний і активний стан, безособові форми дієслова, числівник, наказовий спосіб дієслова, віддієслівні іменники, складносурядні, складнопірядні речення (умови, причини, допустові, мети), неповні речення, речення з одним головним членом, непряма мова, скорочення і аббревіатури, префікси та їхні функції. Засади добору граматичного матеріалу обґрунтовано науково і узгоджено з програмою для основного (середнього) рівня володіння мовою [1], хоча послідовність граматичних тем і може викликати певні застереження. Дефініції економічних термінів, що містяться у вправах, подано за авторитетними загальними і спеціалізованими лексикографічними джерелами *PWN* та *WsiP* [2].

Підручник містить *16 модулів*, кожен з яких складається з тексту, 10 вправ до тексту, граматичної частини з вправами. Граматичну частину не можна назвати розгорнутою, наведено лише короткий опис граматичного явища та 2-4 вправи, адже посібники з функціональної граматики польської мови є загальнодоступними [3; 4; 5] і, до речі,

можуть бути джерелом формування спеціальної складової ПК. Рядки навчальних текстів пронумеровано для зручності користувачів, тематика текстів обмежується рамками базових економічних понять. У підручнику представлено три типи післятекстових, текстових і частково передтекстових вправ: 1) вправи на розуміння тексту; 2) лексичні вправи; 3) так звані креативні (творчі) вправи, призначені для самостійної роботи студентів. Деякі вправи містять аутентичні тексти словникових та енциклопедичних статей, що є додатковим стимулом для вправляння умінь і навичок роботи з лексикографічними джерелами. Лексикографічна складова перекладацької компетенції таким чином формується логічно і послідовно, студенти знайомляться зі змістовими і структурними особливостями польської довідникової літератури, можуть зіставити представлені джерела, набувають вправності у користуванні ними, позбуваються ілюзій щодо власної ерудованості і навчаються поваги до енциклопедії, словника. Найбільше вправ, що природно, присвячено вивченню термінологічної лексики – це вправи на добір синонімів, антонімів, багатозначність слова та дефініції термінів. Підручник містить пусті сторінки для нотаток і міні-словничка термінів та ключ до вправ.

Автори сформулювали такі, зокрема, методичні поради викладачеві, який користуватиметься цим підручником:

1. Тексти під час заняття необхідно читати вголос, нумерація рядків сприятиме швидшій орієнтації і пошуку незрозумілих слів і зворотів. На заняттях також доцільно виконувати завдання на розуміння тексту, це виключить неправильне засвоєння лексики.

2. Решта вправ може бути виконана студентами самостійно вдома, особливо такі, що передбачають роботу із словником. Автори запропонували досить багато таких вправ, урізноманітнили завдання до них, у тому числі, за рівнем складності, старанно дібрали приклади. Крім того, запропоновано творчі (креативні) завдання, які кожен студент виконує за власним алгоритмом (наприклад, підготувати виступ, заняття за даною темою, тест, наочність, підготувати бізнес-проект, план діяльності власної фірми). Автори передбачили можливість доповнення матеріалів складнішими або простішими текстами та заняттями конwersаційного, комунікативного характеру відповідно до обсягу навчальних годин і конкретних потреб навчання.

3. Модуль 16, який присвячено зміні характеру економічних відносин у Польщі, носить додатково країнознавчий характер, оскільки дозволяє ознайомити студентів-іноземців із специфікою "польського капіталізму" та соціалістичною системою хазяйнування, характерною для попереднього етапу.

З точки зору змісту підручник "*O ekonomii po polsku*" можна схематично представити наступним чином:

- ☞ **Модуль 1:** *Ekonomia – przedmiot i podstawowe pojęcia (базовий текст), ekonomia (словникова дефініція), Makro- i mikroekonomia (додатковий текст), ekonom, ekonometria, ekonomia polityczna, e. wulgarna, ekonomiczne stosunki, ekonomie, ekonomii zasady, ekonomika, e. oświaty, ekonomiki branżowe, "Economista" (енциклопедичні дефініції);*
- ☞ **Модуль 2:** *Ludzkie potrzeby i ich rodzaje (базовий текст), potrzeba (словникова дефініція), Praca (додатковий текст), Maslow Abraham Harold (енциклопедична довідка);*
- ☞ **Модуль 3:** *Bezrobocie (базовий текст), bezrobocie (енциклопедична дефініція); відсутні - словникові дефініції та додатковий текст, натомість подано таблиці, схеми, статистичні дані до теми;*
- ☞ **Модуль 4:** *Cena, popyt, sprzedaż (базовий текст), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, енциклопедичні дефініції, завдання мають креативний характер;*
- ☞ **Модуль 5:** *Giełdy i rynek kapitałowy (базовий текст), giełda, giełdowy, giełdziarski, giełdziarz; fundator, fundatorka, fundniecie, fundować, fundowanie, fundusik, fundusz (словникові дефініції), відсутні - додатковий текст, енциклопедичні дефініції, подано статистичні дані до теми;*
- ☞ **Модуль 6:** *Podmioty gospodarcze (базовий текст), rynek, r. konsumenta, r. producenta, r. światowy (словникові дефініції), Przedsiębiorstwo w PRL (додатковий текст), відсутні - енциклопедичні дефініції;*
- ☞ **Модуль 7:** *Spółki (базовий текст), spółka, spółkować, spółkowanie (словникові дефініції), spółka (енциклопедична дефініція), відсутній - додатковий текст;*
- ☞ **Модуль 8:** *Budżet państwa (базовий текст), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, енциклопедичні дефініції, завдання мають креативний характер;*
- ☞ **Модуль 9:** *Inflacja (базовий текст), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, енциклопедичні дефініції, завдання мають креативний характер;*

- ☒ **Модуль 10:** Prywatyzacja (базовий текст), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, енциклопедичні дефініції, завдання мають креативний характер;
- ☒ **Модуль 11:** Pieniądz i jego funkcje (базовий текст), pieniądz (енциклопедична дефініція), відсутні – додатковий текст, словникові дефініції;
- ☒ **Модуль 12:** Banki i rynek pieniężny (базовий текст), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, енциклопедичні дефініції, завдання мають креативний характер;
- ☒ **Модуль 13:** Gospodarka otwarta (базовий текст), doping (енциклопедичні дефініції), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, подано статистичні дані до теми, завдання мають креативний характер;
- ☒ **Модуль 14:** Wzrost gospodarczy i jego mierniki (базовий текст), rozwój gospodarczy, r.g. ekstensywny, r.g. intensywny, wzrost gospodarczy (енциклопедичні дефініції), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, подано статистичні дані до теми, завдання мають креативний характер;
- ☒ **Модуль 15:** Polityka gospodarcza państwa (базовий текст), polityka ekonomiczna (енциклопедичні дефініції), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, завдання мають креативний характер;
- ☒ **Модуль 16:** Przełom gospodarczy 1989/90 w Polsce (базовий текст), відсутні - словникові дефініції, додатковий текст, енциклопедичні дефініції, подано статистичні дані до теми, завдання мають креативний характер.

Таким чином, для навчання економічної лексики і термінології ми рекомендуємо, передусім, звертатися до модулів 3, 4, 8, 9, 10, 12, 13, 14 які практично не містять текстів для перекладу, натомість дозволяють виконувати творчі, креативні завдання; для формування ж і закріплення умінь і навичок спеціального економічного перекладу доцільно використовувати модулі 1, 2, 5, 6, 7.

Як бачимо, у рамках формування спеціальної складової перекладацької компетенції структура і зміст цього підручника є відповіддю на потреби викладача перекладу і дозволяє йому зайняти відповідне місце у цілому переліку позицій (переважно з так званої "зеленої серії" Ягелонського університету), що їх призначено для

навчання спеціальної галузевої термінології і текстів, зокрема, "*Co panu dolega?*", "*O człowieku po polsku*" (cz. I і II), що містять медичні тексти і лексику, "*A jednak sią krąci...*", призначений для навчання іноземців розуміння і перекладу науково-технічних текстів, "*Blżej Polski*" – одне з найновших джерел культурознавчої й історичної тематики, "*To właśnie Polska*" та "*Polubić Polskę*", з філологічною проблематикою і термінологією [6, 7, 8, 9, 10, 11]. На з'їзді викладачів-полоністів у м. Пултуськ під Варшавою (1996 рік) багато говорилося про відсутність підручників, посібників та інших видів навчально-методичної літератури, які б відповідали потребам навчання спеціальних текстів і термінології.

Специфікою підручника "*Blżej Polski*" є, передусім, його мета – оволодіння студентами, що вже досягли основного (середнього) рівня володіння польською мовою, культурологічною компетенцією (у польській термінології – т.зв. *wiedza o Polsce*), що є невід'ємною складовою, зокрема, компетенції перекладацької. Саме на основному (середньому) рівні і починається систематичне формування цієї компетенції, яке повинно характеризуватися продуманістю, стратегічним підходом, чіткими критеріями добору тем, текстів, текстових завдань. За розрахунком авторів, підручник може бути корисним не лише для середнього, а й для вищого рівня (*poziom zaawansowany*) студентів гуманітарних спеціальностей. Автори дотримувалися послідовного і доволі широкого з хронологічної і тематичної точки зору підходу до презентації матеріалу, адже основною засадою даної розробки є її багатofункційність.

Підручник містить три великих розділи, кожен з яких складається з 4-5 окремих тематичних модулів та ключ до вправ. Модуль має, як правило, такі сталі елементи:

1) *базова, довідкова інформація у вигляді тез (нотаток)* – зокрема, бібліографічна довідка, хронологічна табличка, короткі дефініції основних понять (літературний напрям, течія), історична довідка, короткий огляд події, факту;

2) *лексика і термінологія до основного тексту* – презентовано, зокрема, за допомогою різних видів дефініції, тематичного групування слів, коротких визначень за енциклопедією, словником, довідником; крім того, подано особливо складні слова і вирази з тексту, реалії, на яких викладачеві варто зупинитися окремо;

3) *основний текст* – базова одиниця кожного модуля, автори підручника керувалися при доборі текстів не лише змістовим, а, передусім, критерієм ступеню їхньої складності та формальної різноманітності; основні тексти належать до таких жанрів як журнальна і газетна стаття, фельетон, інтерв'ю, есе, спогади, щоденник, біографія, уривки з творів художньої літератури;

4) *слова і звороти, які необхідно опанувати* – це фразеологічні та синтаксичні звороти, які викладач може використати як додатковий матеріал для вправ;

5) *вправи на розуміння тексту* становлять перший блок вправ, залучно такі види вправ: підстановочні, на добір синонімів, на хронологічне розташування фактів, оцінку адекватності тверджень, відповіді на запитання до тексту тощо;

6) *вправи на закріплення* є найрізноманітнішими, підручник містить слотвірні, лексичні, синтаксичні і фразеологічні вправи, особливої уваги автори приділили валентності дієслова та завданням на закріплення і вживання нової лексики;

7) *конверсаційні завдання* – останній блок вправ, тематика яких лише частково збігається з темою тексту, часом відходячи від неї;

8) *додаткові тексти (прозові і поетичні)* – є контекстуальним тлом теми, що розглядається, викладач може залучати всі пропозиції або лише частину з них, виходячи з потреб групи; додаткові тексти - це уривки з прозових, поетичних, музичних творів, інтерв'ю, цікавинки, анекдоти.

I розділ присвячено базовій географічній інформації, зокрема модуль 1 – географічному положенню, населенню і адміністративному поділові Польщі; модуль 2 – давній столиці країни - Кракову, модуль 3 – Варшаві, четвертий модуль – рідному місту авторів підручника [12], Люблін. У рамках II розділу розглядається державна символіка Польщі (герб, прапор і гімн – модулі 5, 6 та 7 відповідно) та польській мові – модуль 8. Модуль 9 містить інформацію про Краківську академію, 10, 11, 12 і 13 модулі – про видатних представників польської науки – Миколу Коперника, Марію Склодовську-Кюрі, Лешека Колаковського і Олександра Волщана.

У процесі формування спеціальних умінь і навичок перекладу ділових паперів ми рекомендуємо спиратися на тексти і завдання, що містяться у посібниках: *Kuzik, M., S. Rzepczyński, 2001: Jak napisać? Park, Bielsko-Biała* та *Zgólkowie H. i T., 1992. Językowy savoir-vivre, SAWW, Poznań.*

"*Językowy savoir-vivre*" є довідником, який містить надзвичайно широкий перелік конвенційних зворотів (характерних для офіційного і неофіційного спілкування), необхідних для письмової і усної конверсації у таких комунікативних ситуаціях: *привітання і прощання, звертання, ініціація і завершення телефонних розмов, перепросини, побажання і привітання, початок і закінчення приватних і ділових листів, запрошення, автобіографія, заява, ораторські виступи (тост, епітафія, урочисте привітання, привітання молодих), полеміка і дискусії.* Автори наводять також синонімічні ряди до базових понять,

що можуть бути корисними у рамках навчання термінології і лексики текстів з "жорсткою" структурою, наприклад,

umierać, zemrzeć, zgasnąć, kipnąć, wykitować, zdechnąć, zakończyć (skończyć) życie, dokonać życia (żywota), dokonać swoich dni, dożyć swego wieku, rozstać się z życiem, wydać ostatnie tchnienie, zamknąć powieki (oczy) na zawsze, zasnąć na wieki, zasnąć snem wiecznym (nieprzespanym), pożegnać się ze światem, iść (pójść, odejść) na tamten świat, zniknąć z tego świata, przenieść się do wieczności, zejść do grobu, leć w grobie, zejść z areny (sceny) życia, pograć się w mrokach śmierci, złożyć (gdzieś) kości, być (leżeć) na marach, spoczywać (spać) w trumnie (w grobie, w ziemi), w proch się obrocić, pojsć do ziemi (do piachu), gryźć ziemią, gnić w ziemi, zawinąć się, wybrać się na tamten świat (na łono Abrachama), pojsć do Abrachama na piwo, zasnąć w Bogu (w Panu), wyciągnąć nogi (kopyta), odwalić kitę, zmarło się komuś, życie uszło z kogoś, dusza rozstała się z ciałem, śmierć zabrała kogoś (wydarła kogoś komuś), przestało bić czyjeś serce, zgasły czyjeś oczy, zgasła pochodnia czyjegoś życia itp.. [12: 197].

У посібнику немає вправ, викладач може дібрати їх самостійно, виходячи зі стратегічних і поточних навчальних завдань.

"*Jak napisać?*" є посібником найновшого покоління і поєднує у собі теоретичний і практичний аспект формування умінь і навичок роботи з текстом: написання і редагування таких типів текстів як опис, розповідь, характеристика, переказ, ділових паперів (інструкція, лист, оголошення, відгук, рецензія, заява, подання, подяка, запит, протокол, перепросини, реферат, звіт, телеграма, запрошення, автобіографія, побажання), публіцистичних текстів (фельетон, репортаж, інтерв'ю, есе, рецензія, полемічний текст, реклама) та інших, зокрема, науковий виступ, дипломна та магістерська робота. Теоретичні засади стилістики і структури тексту, риторики і персвазії викладаються у наступних розділах:

♦ *Tekst – konstrukcja tekstu, etapy konstruowania tekstu (plan, początek i zakończenie tekstu); struktura akapitów, problem spójności tekstu (konstrukcje składniowe, wyrazy i wyrażenia spajające, użycie czasu i osoby, powtórzenie słów, środki nawiązania słownego, dygresja, akcentowanie głównych myśli, redagowanie);*

♦ *Logika – zasady logicznego myślenia, indukcja i dedukcja, porównywanie, inne rodzaje wnioskowania, definiowanie, astrahowanie uogólniające, błędy logiczne;*

♦ *Stylistyka – co to jest styl, styl indywidualny i typowy, styl mówiony i pisany, style funkcjonalne współczesnej polszczyzny (artystyczny, naukowy, publicystyczny, urzędowo-kancelaryjny, potoczny), stylizacja, cechy*

dobrego stylu (jasność i zrozumalność, precyzja, prostota, najczęstsze błędy stylistyczne;

♦ *Retoryka – porządkowanie argumentów, techniki argumentacji, budowanie wspólnoty retorycznej;*

♦ *Analiza i interpretacja tekstów – analizy, interpretacja, związek między nimi, od czego i jak zacząć, przykłady interpretacji;*

♦ *Uwagi o technologii pracy umysłowej - kiedy pisać, wybór tematu, analiza wybranego tematu, plan psychologiczny i kompozycyjny pracy, redagowanie, weryfikacja, zbieranie i opracowywanie materiału;*

♦ *Zasady cytowania i sporządzania bibliografii – przedstawiania planu badań, cytowanie i sporządzanie przypisów, sporządzanie bibliografii.*

Окрім неадаптованих, доволі складних для іноземців текстів наукового стилю, що становлять неабиякий перекладацький виклик і містять типові труднощі польсько-українського перекладу, кожен тематичний блок посібника обов'язково залучає: *своєрідну "інструкцію", план написання того чи іншого типу тексту (opis krok po kroku), необхідну лексику (конвенційні форми, синонімічні ряди, типові словосполучення, стійкі вислови тощо), вправи на розуміння тексту, лексичні і креативні завдання.* Наприклад, тема "Opis" (ss. 9-40) містить такі аспекти:

definicja opisu, opis obiektywny i artystyczny, części mowy występujące w opisie, środki stylistyczne, cel opisu, rodzaje opisu, układ tekstu opisu przedmiotu, przykładowy opis, ćwiczenia (7), słownictwo i wyrażenia (słownictwo opisujące kształt i wielkość, kolory, materiały), rodzaje opisu wnętrza, ćwiczenia (5), słownictwo i wyrażenia (słownictwo opisujące wygląd wnętrza, czasowniki potrzebne dla opisu wnętrza, słownictwo oddające stosunki przestrzenne), opis krajobrazu lub zjawiska przyrody, ćwiczenia (7), słownictwo i wyrażenia (słownictwo opisujące kolory, oddające stosunki przestrzenne), opis postaci, ćwiczenia (5), słownictwo i wyrażenia (słownictwo opisujące wygląd człowieka, sposób poruszania się, ubierania się i wypowiedania), opis sytuacji (definicja sytuacji zadanie opisu sytuacji, kompozycja tekstu opisu sytuacji), ćwiczenia (5), słownictwo i wyrażenia (słownictwo dynamizujące akcję), opis przeżyć wewnętrznych, ćwiczenia (10), słownictwo i wyrażenia (słownictwo opisujące przeżycia wewnętrzne, zmiany zachodzące w wyglądzie, nazywające uczucia), opis obrazu (zadania autora opisu obrazu, temat obrazu i strona formalna dzieła, opis statyczny i dynamiczny, opis naukowy a proba oddania wrażeń), ćwiczenia (4), słownictwo i wyrażenia (słownictwo opisujące kolory, oddające stosunki przestrzenne), opis w szkole średniej, opis krok po kroku.

Про обсяг і старанність добору лексики може свідчити хоча б кількість одиниць, що подаються у тематичних словничках, наприклад, найбільший за обсягом словничок *Słownictwo wartościujące człowieka* (сс. 64-66) містить 316 одиниць, а *Słownictwo nazywające człowieka* (с. 66) - 156. Автори посібника пропонують такий перелік лексичних одиниць до останньої теми:

♦ *altruista* ♦ *arogant* ♦ *awanturnik* ♦ *babsztyl* ♦ *balaganlarz* ♦ *beksa* ♦ *beton* ♦ *blazen* ♦ *brudas* ♦ *brutal* ♦ *brzydal* ♦ *burczymucha* ♦ *bystrzak* ♦ *chamidło* ♦ *chciwiec* ♦ *choleryk* ♦ *chojak* ♦ *chuligan* ♦ *chwalipięta* ♦ *chwat* ♦ *chytrus* ♦ *cwaniak* ♦ *cygan* ♦ *cyunik* ♦ *dewot* ♦ *drac* ♦ *dusigrosz* ♦ *dzikus* ♦ *efekciarz* ♦ *elegant* ♦ *fllegmatyk* ♦ *figlarz* ♦ *frajer* ♦ *gadula* ♦ *gagatek* ♦ *gałgan* ♦ *geniusz* ♦ *guzdrała* ♦ *gwałtownik* ♦ *hipochondryk* ♦ *hipokryta* ♦ *idealista* ♦ *idiota* ♦ *impertynent* ♦ *jajogłowy* ♦ *jąkała* ♦ *judasz* ♦ *karierowicz* ♦ *kłamca* ♦ *kłotnik* ♦ *kpiarz* ♦ *kreatura* ♦ *krętacz* ♦ *krzykacz* ♦ *kujon* ♦ *lec* ♦ *lekkoduch* ♦ *liczykrupa* ♦ *lizus* ♦ *łakomczuch* ♦ *łgarz* ♦ *łobuz* ♦ *malkontent* ♦ *maniak* ♦ *manipulant* ♦ *mazgaj* ♦ *mądrala* ♦ *mądrek* ♦ *mięczak* ♦ *milczek* ♦ *mizantrop* ♦ *mruk* ♦ *nadgorliwiec* ♦ *naiwniak* ♦ *nerwus* ♦ *nędziarz* ♦ *niezdara* ♦ *nikczemnik* ♦ *nudziarz* ♦ *obibok* ♦ *obżartuch* ♦ *odludek* ♦ *odważniak* ♦ *okrutnik* ♦ *oportunist* ♦ *oryginal* ♦ *osioł* ♦ *oszczerca* ♦ *oszołom* ♦ *oszust* ♦ *paliwoda* ♦ *pasjonat* ♦ *patałach* ♦ *panikarz* ♦ *pieniacz* ♦ *pieszczoch* ♦ *piękniś* ♦ *plotkarz* ♦ *pochlebca* ♦ *pocziwiec* ♦ *ponurak* ♦ *powsinoga* ♦ *pracuś* ♦ *próżniak* ♦ *przylepa* ♦ *psotnik* ♦ *pyskarz* ♦ *raptuś* ♦ *romantyk* ♦ *ryzykant* ♦ *sadysta* ♦ *samochwała* ♦ *samolub* ♦ *skarżypyta* ♦ *skapiec* ♦ *skapiradio* ♦ *sknera* ♦ *sobek* ♦ *społecznik* ♦ *spryciarz* ♦ *szuja* ♦ *ślamazara* ♦ *śmiaiek* ♦ *śpioch* ♦ *tchorz* ♦ *tępak* ♦ *trajkotka* ♦ *trzępiot* ♦ *tuman* ♦ *tupeciarz* ♦ *tyran* ♦ *uparciuch* ♦ *wariat* ♦ *ważniak* ♦ *wesołek* ♦ *wiercipięta* ♦ *wółczyki* ♦ *wodolej* ♦ *wszędobylski* ♦ *wygodnicki* ♦ *zapaleniec* ♦ *zapominalski* ♦ *zarozumialec* ♦ *zazdrośnik* ♦ *złodziej* ♦ *złośliwiec* ♦ *zrządca* ♦ *zuch* ♦ *żartowniś*

Зіставлення змістового наповнення посібника Kuzik M., S. Rzepczyński, 2001: *Jak napisać?* Park, Bielsko-Biała. – 330 s. *та попереднього видання такої ж тематики* Awdiejew U., Dąbbska E., Lipińska E. *Jak to napisać? Ćwiczenia redakcyjno-stylistyczne dla studentów polonijnych.* – UJ, Krakow 1986. – 261 s. *може бути представлена у вигляді таблиці:*

<i>Зміст посібника</i>	<i>Презентація тем у посібнику</i>	<i>Зміст посібника</i>	<i>Презентація тем у посібнику</i>
Awdiejew U., Dębska E., Lipińska E. Jak to napisać?	Kuzik, M., S. Rzepczycki, 2001: Jak napisać?	Kuzik, M., S. Rzepczycki, 2001: Jak napisać?	Awdiejew U., Dębska E., Lipińska E. Jak to napisać? 1986.
<ul style="list-style-type: none"> ♦ odmiana oficjalna i nieoficjalna - informowanie - modalność - wyrażanie stosunku intelektualnego i emocjonalnego - działanie ♦ składniowe i leksykalne wyznaczniki stylu - szyk wyrazów - zdanie pojedyncze rozwinięte, zdanie pojedyncze zamiast złożonego - skomplikowane struktury składniowe - tekst wielozdaniowy - użycie spójników i zaimków wskazujących - teksty wygłaszane - sposoby argumentacji ♦ pisma użytkowe, techniki skracania tekstów - adresowanie kopert - rodzaje listów - wysyłanie paczek 	<ul style="list-style-type: none"> - - - - + + - - - + - + + + - + + - 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opis ♦ opowiadanie ♦ charakterystyka ♦ streszczenie ♦ pisma użytkowe - instrukcja - list - notatka - odezwa - ogłoszenie (zawiadomienie) - opinia - podanie - podziękowanie - prośba - protokół - przeprosiny - referat - sprawozdanie - telegram (depesza) - zaproszenie - zapytanie - życiorys - życzenia ♦ pisma publicystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> + + + + + - + + - + - - - - - - - + + - + + -

krajowych i za granicą		(felieton, reportaż, wywiad)	
- wysyłanie pieniędzy	-		+
- formularz wizowy	-	♦ inne pisma (rozprawka, esej, recenzja, tekst reklamowy i polemiczny)	
- kupowanie biletu	-		-
- skierowanie do domu studenckiego	-	- przemowienie	-
- kupno i sprzedaż samochodu	-	- praca dyplomowa i magist.	+
- zaproszenie	+		-
- zawiadomienie	+	♦ tekst	-
- pozdrowienia, życzenia, telegramy	+	♦ logika	-
		♦ stylistyka	-
-ogłoszenia i odpowiedzi na oferty	+	♦ retoryka	-
- życiorys	+	♦ analiza i interpretacja tekstów	
- podanie	+		-
- listy	+	♦ uwagi o technologii pracy umysłowej	
- notatki	+	♦ zasady cytowania i sporządzania bibliografii	
- plan	-		
- streszczenie	+		
- opis	+		
- charakterystyka osob	+		
- opowiadanie	+		

Таким чином, згадані нами підручники є актуальними, надзвичайно потрібними викладачам перекладу розробками, список яких залишається ще неповним. Українські полоністи зробили свій внесок у поповнення такого переліку навчально-методичної літератури позиціями, які *відповідають специфіці навчання українців польської мови у професійному спілкуванні та польсько-українського спеціального перекладу*. Викладачі Чернівецького університету імені Юрія Федьковича Юрій і Віталій Макари, Олег Слюсар та Владислав Струтинський підготували посібник для студентів-міжнародників [13], що здобувають спеціальність *міжнародні відносини* (спеціальність – *країнознавство, міжнародна інформація*).

Навчальна програма підготовки цих фахівців у даному ВНЗ передбачає, крім вивчення основних мов міжнародного спілкування, оволодіння і так званими європейськими регіональними мовами, серед них – польською (у курсі II і III років навчання по 280 годин). Для

потреб перекладу найбільший інтерес становить третій, найбільший розділ посібника, що складається з двох частин, тексти з першої частини (авторами визначено як тексти для домашнього читання) присвячено визначним історичним подіям Польщі й України, другого, натомість – оглядові базових понять міжнародної політики та основним проблемам міжнародної політики ХХ століття (тексти для читання на заняттях):

♦ *Geneza, cele i członkostwo Unii Europejskiej* ♦ *Dzieje Ukrainy*
♦ *Polska* ♦ *Polska Mieszka I* ♦ *Polska Bolesława Chrobrego* ♦
Parlamentaryzm Polski w XV i XVI ww. ♦ *Unia Lubelska* ♦
Powstanie kozackie Bohdana Chmielnickiego ♦ *Konfederacja*
Barska, I rozbiór Polski ♦ *Polska w dobie Sejmu Wielkiego.*
Konstytucja 3 Maja ♦ *Targowica. II rozbiór Polski* ♦ *Powstanie*
Kościuszkowskie ♦ *Kultura polskiego Oświecenia* ♦ *Odrodzenie*
państwa polskiego po I wojnie światowej ♦ *Wojna polsko-*
 bolszewicka ♦ *Granice Polski odrodzonej;*

♦ *Pojęcie "zimnej wojny"* ♦ *Powstanie dwóch państw niemieckich,*
ich miejsce na politycznej mapie świata po II wojnie światowej ♦
Wojna Koreańska – zaostrzenie sytuacji międzynarodowej ♦
Powstanie NATO – struktury wewnętrzne i znaczenie dla
stosunków międzynarodowych ♦ *Totalitaryzm* ♦ *Normy prawne i*
normy moralne ♦ *Immunitet dyplomatyczny* ♦ *Instytucja azylu*
politycznego i dyplomatycznego ♦ *Immunitet parlamentarny* ♦
Konfederacja ♦ *Ekstardycja* ♦ *Policja* ♦ *Demokracja*
bezpośrednia i pośrednia oraz jej instytucje ♦ *Sejm* ♦ *Senat.*

Тексти для читання дібрано з оригінальних польських документальних, наукових і навчальних видань, присвячених проблематиці країнознавства, історії, політики, права, міжнародних відносин, тексти поєднуються у тематичні блоки, кожний з яких супроводжується словничком ключових слів. До текстів для домашнього читання передбачено завдання, переважно переклад, написання резюме або анотації до тексту, добір з тексту певних частин мови. Тексти для читання на заняттях завдань не містять, вочевидь, викладач добирає їх, за задумом авторів, самостійно.

Структура і зміст посібника "Вивчаємо польську мову і Польщу" [14], підготовленого у співавторстві викладачем Київського славістичного університету Ліною Гончаренко та викладачем кафедри полоністики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Оленою Пацеєвською відповідають _бразнее_м курсу "Польська мова у професійному спілкуванні" для студентів Інституту журналістики та Інституту міжнародних відносин, практичного курсу польської мови для студентів *історичного і географічного* факультетів,

курсу країнознавства для студентів полоністики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також програмі практичного курсу польської мови для студентів факультету міжнародних відносин Київського славістичного університету, що навчаються за спеціальністю "Польська мова і література та англійська мова".

Ця пропозиція об'єднала у собі необхідні складові – *вибір перекладу метою і засобом у процесі навчання польської мови українців*, специфіку навчання польської як іноземної в україномовній аудиторії (так звану національно-орієнтовану методику, що враховує проблеми інтерференції у процесі засвоєння польської мови українцями), особливості навчання дорослих, потреби підготовки науковців-фахівців з філології і суміжних гуманітарних дисциплін. В основу посібника покладено лінгвокраїнознавчий принцип – оволодіння мовою шляхом засвоєння інформації про геополітичні, економічні, етнокультурні реалії країни і народу, мова якого є об'єктом вивчення. Кожен урок містить основний текст, словничок, вправи на розуміння тексту і лексичні завдання. З тридцяти п'яти уроків посібника можна дізнатися про географічне положення, населення, органи державної влади Польщі, її місце і роль у Європейському співтоваристві, промисловість і сільське господарство країни, транспортні засоби, рівень життя людей, культуру, науку, освіту, найбільші і найважливіші міста:

♦ *Polska. położenie geograficzne, ludność, administracja* ♦ *Krajobraz polski* ♦ *Klimat. Gleby* ♦ *Organy władzy państwowej* ♦ *Lata przelomu gospodarczego* ♦ *Polska w Europie* ♦ *Czy Polska jest krajem wysoko uprzemysłowionym?* ♦ *Rolnictwo* ♦ *Uprzemysłowienie Polski* ♦ *Handel wewnętrzny i zagraniczny* ♦ *Komunikacja to transport i łączność* ♦ *Turystyka jako gałąź gospodarki* ♦ *Poziom życia. Co to znaczy "stopa życiowa"?* ♦ *Ludność Polski. Struktura zawodowa. Bezrobocie* ♦ *Życie kulturalne w Polsce* ♦ *Narodziny uniwersytetu* ♦ *Polska na tle świata* ♦ *Polonia zagraniczna* ♦ *U początkow III Rzeczypospolitej* ♦ *Miasta i krajobrazy Polski. Warszawa* ♦ *Wrocław i okolice* ♦ *Krakow* ♦ *Miasta na Wyżynie Śląskiej* ♦ *Gorny Śląsk* ♦ *Szczecin i Zalew Szczeciński* ♦ *Świnoujście* ♦ *Międzyzdroje* ♦ *Wyspa Wolin* ♦ *Trojmiasto* ♦ *Gdańsk* ♦ *Port Gdański* ♦ *Sopot. Gdynia* ♦ *W Gdyni* ♦ *W Zakopanem* ♦ *W Dolinie Wapiennej* ♦ *Lublin* ♦ *Poznań* ♦ *Na Kaszubach. Dzień i jutro regionu Kaszubskiego* ♦ *Polonia.*

Понад 200 польських прислів'їв та їхніх українських відповідників, поданих у посібнику окремим блоком, допоможуть сформувати уяву студента про _бразне мислення і світосприйняття поляків у процесі послідовного зіставлення із українською картиною світу та сприяти формуванню в них умінь і навичок перекладу ФО.

Зауважимо, що практично всі навчально-методичні розробки, які можна застосувати у процесі навчання спеціального перекладу призначено для основного (середнього) або високого рівня володіння мовою, що відповідає умовам, потребам і вимогам до навчання українців польської мови і міжслов'янського перекладу.

Компетенція викладача перекладу на кожному рівні формування ПК – базовому, специфічному і, особливо, *спеціальному* – передбачає: ♦ детальне і практичне знайомство з усім переліком навчально-методичних джерел, ♦ досвід роботи з такими, що найбільше відповідають потребам навчання на кожному з етапів, та ♦ уміння створювати на базі таких джерел власну, авторську концепцію навчання у конкретній групі.

Autorka przedstawiła szczegóły kształtowania kompetencji polonisty w różnych dziedzinach działalności ludzkiej w biznesie, reklamie, w procesie rozmów telefonicznych przez komputer i td.

Список використаних джерел і літератури

1. Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny. Zbiór materiałów opracowanych przez Komisję Ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej / pod redakcją W.Miodunki, Krakow, – UJ, 1991.
2. Gąsicki J., Gąsicki M. Słownik terminów ekonomiczno-prawnych, Interfart, Jydu та Sikorski L. Słownik ekonomiczny minimum (dla cudzoziemców), Jydu Wyd. Uniw. Jydzkiegoło. – 1996.
3. Iglíkowska T. Ćwiczenia gramatyczno-leksykalne na lektoraty języka polskiego dla cudzoziemców, UW, Warszawa 1995.
4. Kozak K., Pyzik J. Ćwiczenia z gramatyki funkcjonalnej języka polskiego, Cz. I Czasownik, UJ, Krakow, 1985.
5. Pyzik J. Ćwiczenia z gramatyki funkcjonalnej języka polskiego, Cz. II Imiona. Krakow, UJ, 1986.
6. Szalc-Mays M., Długosz P. O ekonomii po polsku. Podręcznik języka polskiego dla cudzoziemców. – Krakow, 1999. – 177 s.
7. Chłópicka M., Pukas-Palimąka D., Turek-Fornelska K. Co panu dolega? Komunikacyjny podręcznik języka medycznego dla obcokrajowców. – Krakow, 1991. -179 s.
8. Danecka-Chwals A., Chłópicka M., Pukas-Palimąka D. O człowieku po polsku: Podręcznik jkzyka medycznego dla obcokrajowców, Krakow, UJ, 1989.
9. Dąbski R., Gaidyn E., Szalc-Mays M. A jednak się kręci...: Podręcznik języka naukowo-technicznego dla obcokrajowców, UJ, Krakow 1993.; Butcher A., Guzik-Świca B., Laskowska-Macko A. Blížej Polski: Wiedza o Polsce i jej kulturze. Cz.I, wyd-wo UMCS, Lublin 2003. – 191 s.;
10. Śliwicki W. To właśnie Polska: Podręcznik języka polskiego dla humanistów. Kurs dla zaawansowanych. Cz.I, Krakow, UJ, 1990.;
11. Czarniecka U., Gaszczycka M. Polubić Polskę: ćwiczenia w czytaniu dla studentów zaawansowanych. cz.I, Krakow, UJ, 1992. – 183 s.

12. Dobesz U. Spacerzy po Wrocławiu. Teksty do ćwiczeń w czytaniu, mowieniu i pisaniu dla cudzoziemców. Poziom średnio zaawansowany i zaawansowany. - Wrocław, Uniwersytetu Wrocławskiego Wydaw-wo, 2004. – 118 s.
13. Макар Ю., Макар В., Слюсар О., Струтинський В. Польська мова: Посібник для студентів-міжнародників. – Чернівці, 2005. – 247 с.
14. Гончаренко Л.С., Пацеєвська О.С. Вивчаємо польську мову і Польщу: Навчальний посібник з практичного курсу польської мови для студентів вищих навчальних закладів. – К.: 2005. – 224 с.

O.S. Pacejewska. Kompetencje tłumacza – polonisty; problem doboru tematyki i literatury naukowej.

Działalność tłumacza w różnych sferach: biznesu, reklamy, w czasie rozmów telefonicznych, poprzez komputer itd..

Patseyevska O. The Formation of a Special Constituent of the Translating Competence of the Polonist – the Problem of Topics and Textbooks Selection.

The article deals with peculiarities of formation of the translating competence of the polonist in various spheres of human activity: in business, advertising, in the process of communication over the phone through computer etc.